

Veredeling sojarassen vraagt aandacht

Interesse in lokaal geteelde soja neemt toe

De overheid wil dat binnen enkele jaren 10.000 hectare soja in Nederland wordt geteeld. Hoe realistisch is dat? Levert de sojateelt genoeg perspectief en rendement op voor de teler? „We zien kansen in de markt“, zegt Arco Amperse van Agrifirm Plant. „Met goede rassen is sojateelt hier beslist haalbaar“, denkt veredelaar Hendrik Rietman.

Arno Kouijzer uit Biervliet 'Soja kan concurreren met bruine bonen'

Akkerbouwer Arno Kouijzer uit Biervliet (ZL) teelde in 2015 en 2016 een kleine 4 hectare soja. Hij is enthousiast over de resultaten tot nu toe. „De netto-opbrengst lag dit jaar op 3.500-3.600 kilo per hectare, vorig jaar rond de 3.000 kilo. De sojateelt kan goed concurreren met teelten als bruine bonen en zomer- en wintertarwe.”

Zeeuws-Vlaanderen is een gebied waar van oudsher veel bruine bonen worden geteeld. De prijzen voor dit gewas waren de laatste jaren echter heel matig, zodat Kouijzer ging nadenken over een andere teelt. Een vertegenwoordiger van Agrifirm wees hem op de mogelijkheid van soja. „Ik had daar nog nooit van gehoord”, zegt de akkerbouwer. „Ik wist niet dat we in het Nederlandse klimaat soja kunnen verbouwen. Maar het leek mij wel interessant om uit te proberen. Je kunt je aan 4 hectare niet gelijk een buil vallen.” De sojateelt is op zich geen moeilijke teelt, vindt de Zeeuw. Er worden wel strenge eisen aan de kwaliteit van soja gesteld wat betreft eiwitgehalte en kleur. Toch kwamen zijn verwachtingen over de netto-opbrengst van het product redelijk goed uit. „We hebben de afgelopen twee jaar mooie zomers en nazomers gehad, met een goede temperatuur en veel zon. Dat heeft soja nodig. Als je een

natte zomer hebt en een donker naseizoen, kan de opbrengst wel eens vies tegenvallen. Je ziet dat het klimaat verandert. Wat dat betreft denk ik dat er toekomst voor de sojateelt in Nederland is.”

Belangrijk is wel dat de soja op niet te zware grond wordt verbouwd, denkt de akkerbouwer. „Je moet de grond goed vlak kunnen leggen. Soja begint kort boven de grond peulen te vormen en je oogst van de stam. Als de grond niet vlak genoeg ligt, mis je met oogsten de eerste vijf of zes peultjes. We hebben dit jaar vroeg geoogst met de combine. Omdat we de maaibalk kort op de grond konden leggen, hadden we nauwelijks

verliezen.”

Kouijzer oogstte dit jaar een netto-opbrengst van 3.500-3.600 kilo per hectare. Hij weet nog niet precies wat Agrifirm in 2016 gaat uitbetalen, maar hij schat zo'n 500 euro per ton, vergelijkbaar met vorig jaar. De Zeeuw denkt dat soja goed met gewassen als bruine bonen kan concurreren, zeker als de opbrengst stijgt naar 4 ton per hectare. De akkerbouwer verwacht veel van de samenwerking tussen Agrifirm en het foodconcern Alpro, dat de lokaal geteelde soja verwerkt voor de humane industrie. „Ik hoop dat die samenwerking nog een extra plusje aan de prijs kan geven”, aldus Kouijzer.

De ministeries van Economische Zaken en Infrastructuur & Milieu, de drie noordelijke provincies en Agrifirm tekenden in september de Green Deal Soja in Nederland. Met de Green Deal wordt uiting gegeven aan een motie uit de Tweede Kamer, waarin werd opgeroepen om actief in te zetten op kennisontwikkeling voor verdeling en teeltoptimalisatie van eiwitgewassen. Maar zit de akkerbouwer wel op deze nieuwe teelt te wachten? Praktijkonderzoeken tonen aan dat sojateelt in Nederland haalbaar is, stelt Agrifirm.

Realistische groei

De coöperatie ziet sojateelt in de nabije toekomst een plaats krijgen binnen het bouwplan van de Nederlandse akkerbouwer, zegt commercieel relatie manager Arco Amperse van Agrifirm Plant. Er bestaat volgens hem voldoende interesse vanuit de akkerbouw om een nieuwe teelt op te pakken. „Het streven is om in ieder geval in 2020 zo'n 2.000 hectare soja in Nederland te telen”, zegt hij. „Dat is een behoorlijke maar realistische groei. Soja is wat saldo betreft een prima alternatief voor een gewas als zomergraan. Bovendien zien we voldoende kansen in de markt voor lokaal geteelde soja voor in de eerste plaats de humane consumptie.”

Tot nu toe zijn telers nog afwachtend wat de

sojateelt betreft. Het afgelopen seizoen werd 140 hectare soja geteeld, tegen 190 hectare in 2015, blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. De gemiddelde opbrengst ligt rond 3.000 kilo per hectare, maar de beste telers gaan richting de 4.000 kilo per hectare, zegt Amperse. Agrifirm Plant betaalde in 2015 ongeveer 500 euro per ton uit. Volgens Amperse komt de teruggang in areaal niet onverwacht. „We moeten flinke stappen zetten in de kwaliteit van soja. Dat betekent dat we nieuwe rassen moeten testen en intensieve ondersteuning aan telers moeten geven. Gecombineerd met de Green Deal kan dit project een mooi voorbeeld zijn van hoe ketenpartners met elkaar samenwerken in zaken als zaaizaad, teeltbegeleiding en afzet.”

Voordelen bouwplan

Amperse stelt verder dat de teelt van soja voordelen voor het bouwplan heeft. Soja heeft volgens hem meer potentie dan zomergraan, zeker als de opbrengst van het eiwitgewas structureel naar 4 ton per hectare kan worden gebracht. Daarnaast is soja een stikstofbindend gewas. De plant gaat een samenwerking aan met rhizobiumbacteriën in de grond. Deze bacteriën leggen stikstof vast uit de lucht. Dat heeft een positief effect op vervolgteelten, vooral in een

intensief bouwplan met rooivuchten, legt hij uit. Ook telt soja vanaf 2017 mee als vergoeringsgewas in het GLB. Het is echter nog niet duidelijk of er gewasbeschermingsmiddelen in de teelt mogen worden gebruikt en wat dat voor gevolgen heeft voor de interesse in de teelt. Op dit moment wordt soja verspreid over Nederland geteeld: van Groningen tot Zuid-Limburg. „We zien wel dat we latere rassen in het Zuiden kunnen telen, die hogere opbrengsten geven dan elders in het land”, aldus Amperse. „We moeten nu gaan werken aan de optimalisatie van de teelt, om de opbrengst in totaal omhoog te brengen. We hebben bijvoorbeeld weinig ervaring met grondsoort en klimaat. Daarnaast moeten we bekijken of zaken als grondbewerking, zaaimoment en bemesting beter op elkaar zijn af te stemmen, waardoor hogere opbrengsten worden gerealiseerd. Het gaat om de punten en de komma's.”

Uitdaging veredeling

Veredelaar Hendrik Rietman ziet forse uitdagingen voor de sojateelt in Nederland, maar hij denkt dat de teelt kans van slagen heeft als er goede rassen op de markt komen met hogere opbrengsten. Rietman stelt dat wereldwijd voldoende sojarassen beschikbaar zijn, die ook onder Nederlandse ►

Hans van Kessel uit Erichem 'Veredeling sojarassen is uitdaging'

Hans van Kessel is sojateiler van het eerste uur. De akkerbouwer uit Erichem (GD) teelde dit jaar voor het vierde seizoen zo'n 2 hectare soja. „Ik ben een groot voorstander van eiwitgewassen, maar het rendement van de sojateelt moet omhoog. Vandaar dat ik mij voorlopig beperk in areaalomvang.“ Van Kessel promoot als bestuurslid van de Nederlandse Akkerbouw Vakbond eiwitgewassen in het bouwplan. Volgens hem is het goed voor de akkerbouw in Noordwest-Europa om zich op deze gewassen te richten. „Waar eiwitgewassen staan, kunnen geen andere gewassen worden verbouwd. Daarmee wordt bijgedragen aan het voorkomen van overproductie van andere teelten, wat goed is voor de prijsvorming van alle gewassen.“ Verder wordt in West-Europa 75 procent van de eiwitgewassen geïmporteerd, voor een deel ook GMO-soja. Van Kessel: „Ik noem GMO-soja een bom onder de dierhouderij. We voeren dit product aan onze dieren, de consument krijgt het indirect dus ook binnen. Maar we hebben in Europa met elkaar afgesproken dat we dat niet willen. Ik denk dat er vanuit die redenering ook een toekomst voor eiwitgewassen in Noordwest-Europa ligt, waar voerleveranciers op in gaan spelen.“ Maar dan moet het rendement van soja wel

omhoog, benadrukt de bestuurder, zowel in productie als in prijs. Wil soja een rendabele teelt worden, dan moet je bij de huidige prijzen ten minste 4 tot 4,5 ton per hectare oogsten, stelt hij. „De gemiddelde opbrengst ligt dit jaar rond de 3.000 kilo per hectare, wij hadden dit jaar een opbrengst van slechts 2.750 kilo per hectare. We krijgen nu ongeveer 500 euro per ton uitbetaald. Dat is te krap.“ Volgens Van Kessel kan de productie van de sojateelt omhoog door met betere en vroegere rassen te telen. Daar ligt een uitdaging voor de veredeling, zegt hij. „Door het doen van rassenproeven wordt duidelijk welke rassen onder Nederlandse omstandigheden wel en niet geschikt zijn.

Ik ben ervan overtuigd dat op dat gebied grote mogelijkheden liggen. Toen we 40 jaar geleden maïs gingen telen, droop het water bij de oogst uit de kuil. Nu kunnen we met de combine droog maïs oogsten. Met de juiste rassen kan soja een gewas met veel potentie worden.“ Van Kessel denkt dat 10.000 hectare soja in Nederland haalbaar is, mits de opbrengst en de prijs van het gewas omhoog gaan. Soja geldt in het bouwplan als een duurzaam te telen rustgewas. Een ander gunstig aspect van soja is dat het gewas in 2017 in het GLB wordt opgenomen als vergroeningsgewas, vindt hij. „Als je 1 hectare soja opgeeft, telt dat voor 0,7 hectare mee voor vergroening. Dat is positief voor de akkerbouw.“

omstandigheden goed gedijen. Nederland kan voor geschikte rassen te rade gaan bij landen als Frankrijk, Zwitserland, Canada, Zweden en Rusland, waar de veredeling al flinke stappen heeft gemaakt. „In deze landen vind je gebieden die in klimatologisch opzicht vergelijkbaar zijn met ons land. We hebben behoefte aan rassen die een volledig seizoen goed kunnen presteren.“ Een sojaplant kan op zich een behoorlijk gewicht aan zaden voortbrengen, zegt de veredelaar. In een mild en vochtig klimaat groeit de plant op de meeste gronden als kool. Het risico bestaat echter dat het gewas in een vroeg stadium te lang wordt, wat ten koste gaat van de opbrengst van de peulen. „Een sojaplantje dat mooi gedrongen blijft en met de bladeren netjes naar de zon toe groeit, levert meer peulen op“, legt hij uit. „Want tijdens de peulvorming moet behoorlijk wat fotosynthese plaatsvinden. Je ziet in onze regio dat bij sommige rassen de planten te snel groeien. Als je 600.000 tot 700.000 zaadjes per hectare hebt gezaaid, gaan de plantjes elkaar beconcurreren om het zonlicht. Dat kost opbrengst van peulen. De uitdaging is om tot rassen te komen waaruit een gedrongen sojaplant groeit, die goed overeind blijft staan.“ Daarnaast vraagt soja om de juiste

eigenschappen voor de voedingsmiddelenindustrie, vervolgt de veredelaar. De meeste sojabonen hebben een naveltje dat bruin kleurt. „Die kleurstoffen zijn niet schadelijk voor de volksgezondheid, maar ze geven de soja wel een kleurtje mee, waardoor sommige eindproducten er voor de consument minder smakelijk uitzien.“ Ook verwacht de voedingsindustrie dat er meer dan 40 procent eiwit en 20 procent olie in soja zit. „We moeten toe naar rassen met meer

de afzet samen met ketenpartner Alpro, die lokaal geteelde soja in zijn producten wil verwerken. Ampere: „Het gaat hier om een nichemarkt, maar wel om een markt met potentie. De consument wil weten waar de soja in zijn sojadrink vandaan komt. Alpro zorgt voor een stukje beleving, door bijvoorbeeld het sojaperceel dichtbij, dus tastbaar, te maken.“ Daarnaast is er vanuit de melkveehouderij interesse in lokaal geteelde soja.

■ We hebben behoefte aan rassen die een volledig seizoen goed kunnen presteren ■

opbrengst en die aansluiten bij de eisen van de voedselindustrie. Dat zijn aandachtspunten waar de veredeling zich op moet focussen.“

Humane voedselindustrie

Agrifirm richt zich met de Nederlandse soja vooral op de humane verwerkingsindustrie, zegt Ampere. „Het is niet ons streven om met Nederlandse soja de sojateelt uit Brazilië te vervangen“, benadrukt hij. „Die concurrentiestrijd kunnen en willen we ook niet aangaan.“ De coöperatie werkt voor

Melkveehouders met een kaas- of zuivelbedrijf willen eigen geteelde soja als diervoeder gebruiken, om hun zuivelproducten een extra waarde mee te geven. Deze boeren leveren hun soja terug aan Agrifirm, die het product bewerkt tot veevoer. Ook vanuit de markt van vleesvervangers komt steeds meer interesse voor Nederlandse soja, weet Ampere. „Er zijn in de humane voedselindustrie veel ontwikkelingen gaande op dit gebied. Lokaal heeft duidelijk een streepje voor. Daar zit een grote plus.“ ■